

استفاده از پتانسیلهای اعتباری و فنی موسسات بین المللی و گسترش شیوه توسعه پویا- جایکا

مریم موحدی نیا کارشناس فنی دفتر بررسیهای اقتصادی، تعرفه و خصوصی سازی شرکت مدیریت منابع آب ایران
مجتبی نوری رییس گروه تحقیقات کاربردی شرکت مدیریت منابع آب ایران
پست الکترونیکی: maryammovahed@yahoo.com

چکیده

از جمله موسسات بین المللی که با هدف توسعه پویا و گسترش آن در راستای کاهش فقر و افزایش رشد اقتصادی در جوامع دارای مشکل گام بر می دارند، آژانس همکاریهای بین المللی ژاپن (جایکا) می باشد. در این متن سیاستی، پس از ارایه اطلاعات مختصری در باره این آژانس، به شرح مساله اجرای مدیریت یکپارچه منابع آب در یک پروژه مشخص و ارایه توضیحات خلاصه در آن ارتباط پرداخته شده است و در خاتمه راهکارهای سیاستی پیشنهاد شده است.

کلید واژه ها: آژانس همکاریهای بین المللی ژاپن، موسسات بین المللی، جایکا، JICA

۱- مقدمه

سازمانهای دولتی و غیر دولتی بین المللی که با هدف توسعه پویا در راستای کاهش بحرانهای اقتصادی و کمک به رشد اقتصاد توسعه پایدار قدم بر می دارند بسیارند که از جمله آنها می توان آژانس همکاریهای بین المللی ژاپن (جایکا)^۱ را نام برد. این نهادها در تلاش هستند تا با فراهم سازی بستر ارتباطات توسعه ای بین المللی و ارزیابی اولویتهای همکاری، به خصوص در کشورهای در حال توسعه گامی موثر در جهت کاهش فقر و افزایش رشد اقتصادی بردارند

۲- درباره جایکا

جایکا یا آژانس همکاریهای بین المللی ژاپن در سال ۱۹۷۴ با هدف ارایه کمکهای فنی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه تاسیس شد. رویکرد این سازمان در حال حاضر "توسعه فراگیر و پویا" است که از جمله اهداف و وظایف آن، پرداختن به دستور کار جهانی، کاهش فقر از طریق رشد

1 Japan International Cooperation Agency(JICA)

عادلانه، بهبود مدیریت و دستیابی به امنیت انسانی می باشد. پس از آن جایکا فعالیت خود را در ایران از سال ۱۹۵۷ با دعوت از کارمندان دولت و کارشناسان رشته‌های گوناگون به ژاپن برای شرکت در دوره‌های آموزشی آغاز کرد. هم اکنون علاوه بر آموزش، جایکا فعالیت خود را با ایران در چارچوب " همکاری‌های فنی " ادامه می‌دهد. این فعالیت‌ها با توجه به برنامه توسعه ملی ایران و بنا به نظرات دو کشور ژاپن و ایران بر محورهای مختلف شامل حفاظت از محیط زیست، پیشگیری و مقابله با بلایای طبیعی (مدیریت بحران)، کاهش اختلاف سطح زندگی بین جوامع شهری و روستایی، مدیریت منابع آب و گسترش صنایع داخلی متمرکز است.

جایکا به منظور تأمین اهداف خود استراتژیهای مختلفی را پیش می‌گیرد که شامل همکاریهای فنی، وامهای توسعه و کمکهای مالی دولتی و بهبود ارتباطات توسعه‌ای می باشد و با تمرکز بر روی فعالیتهای نتایج آنها در کشورهای در حال توسعه به آنها کمک می‌کند تا توانایی حل مشکلاتشان افزایش پیدا کند. در کشور ایران نیز ظرفیتهای بسیار خوبی برای بکارگیری این امکانات و همکاریها وجود دارد که باید بیشتر به آنها پرداخته شود.

علاوه بر موارد فوق، به دنبال توافقنامه سال ۱۳۸۸ بین وزرای امور خارجه ایران و ژاپن، جایکا پروژه‌های مشترکی را با همکاری دولت ایران در راستای بازسازی افغانستان و توسعه ظرفیتهای این کشور اجرا نموده است. این پروژه‌های مشترک آموزشی در زمینه‌های مختلفی از جمله مدیریت آموزش فنی و حرفه‌ای، امور گمرکی، کشاورزی، برق و بهداشت و درمان در حال پیگیری و انجام است.

۳- شرح مسأله و ساز و کارهای عملی سیاست جلب سرمایه خارجی

در سالهای اخیر در ایران رویکرد مطالعه و اجرای مدیریت یکپارچه منابع آب ۲ بسیار مهم و قابل توجه گردیده است. لذا با توجه به افزایش نیاز به آب و مصرف آن در بخشهای کشاورزی، شرب و صنعت، بهتر است هرگونه توسعه در حوضه‌های آبریز کشور پس از انجام مطالعات مدیریت یکپارچه منابع آب صورت پذیرد تا بیش از این تخریب و نابودی حوضه‌های آبریز اتفاق نیفتد. در همین ارتباط جایکا با همکاری وزارت نیرو - شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران در راستای فعالیتهایش مرتبط با آب و مدیریت بلایای طبیعی در آن سازمان، پروژه (فاز اول) با عنوان " مطالعه مدیریت یکپارچه منابع آب در حوضه آبریز سفیدرود در کشور جمهوری اسلامی ایران " را آغاز کرد که هدف عمده آن متمرکز بر اجرای مدیریت یکپارچه منابع آب و تهیه طرح جامع^۴ و انتقال تکنولوژی^۵ در این زمینه به کارشناسان ایرانی بود. در این مطالعات نیاز آبی کنونی حوضه، طرحهای توسعه آب و منابع بالقوه در هر منطقه شامل هشت استان (آذربایجان شرقی، اردبیل، تهران، زنجان، قزوین، کردستان، گیلان و همدان با کل مساحت حدود ۶۰ کیلومتر مربع) مطالعه شدند.

2 Integrated Water Resources Management

3 The study on IWRM for sefidrud River Basin in the Islamic Republic of Iran

4 Master Plan

5 Technology Transfer

بر اساس اطلاعات حاصل از مطالعات، نیاز آبی آینده پیش بینی و تراز آبی شبیه سازی شد. علاوه بر این، جهت هماهنگی بیشتر در چگونگی مدیریت تعارض و حل مناقشات آب^۶، کارگاه های آموزشی و جلسات استانی مستمر برگزار و این موضوع مورد مطالعه قرار گرفت. سرانجام، با تجزیه و تحلیل نتایج، طرح جامع مقدماتی مدیریت منابع آب در حوضه آبریز رودخانه سفیدرود ارائه گردید. اما از آنجا که هدف اصلی اجرای مدیریت یکپارچه در حوضه آبریز می باشد تعریف فاز دوم پروژه امری ضروری به نظر می رسد.

با توجه به موثر بودن نتایج مطالعات مرحله اول پروژه و بازخورد مثبت آن در مجموعه وزارت نیرو و سازمان جایکا، پیگیری های لازم از سوی شرکت مدیریت منابع آب ایران برای تصویب فاز دوم پروژه با عنوان " پروژه توسعه ظرفیت اجرای مدیریت یکپارچه منابع آب " صورت گرفت و حتی در لیست پروژه های مورد تصویب جایکا و ایران قرار گرفت. اما با تغییر مدیریت عامل محترم شرکت مدیریت منابع آب و در نتیجه چارت سازمانی در برخی دفاتر شرکت، تصمیم گیرها برای هدایت پروژه های بین المللی تغییر کرده و متأسفانه پتانسیل ایجاد شده قبلی تا کنون بلا استفاده ماند.

۴- ارائه پیشنهادات و راه حلهای سیاستی

در شرایط حاضر ایران (خشکسالی و کمبود منابع مالی) و مطابق با اهداف کلان وزارت نیرو آورده شده در برنامه وزیر محترم نیرو آقای دکتر اردکانیان و تاکید ایشان بر استقرار مدیریت بهم پیوسته منابع آب و جذب سرمایه، فناوری و دانش تجربیات بین المللی در زمینه توسعه صنعت آب و برق، موارد به شرح زیر پیشنهاد می گردد؛

- استقرار دفتر مستقل همکاریهای فنی و اعتباری بین المللی در شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب با هدف شناسایی فرصتها و ظرفیتهای سرمایه گذاری.
- استفاده از پشتیبانی های فنی تیم جایکا با توجه به حضور کارشناسان بلند مدت در ایران (دو نفر مستقر در شرکت مدیریت منابع آب ایران و سازمان محیط زیست) و برگزاری دوره ها و یا کارگاههای آموزشی مرتبط با مشکلات موجود به منظور رفع آنها.
- استفاده از تجربه های مشابه بین المللی جایکا در کشورهای در حال توسعه و برگزاری نشستهای تخصصی به منظور استفاده از ظرفیتهای مشابه.
- ایجاد ظرفیت همکاری مشترک با تیم فنی جایکا با توجه به تخصصها و ظرفیتهای موجود در بخش آب و سایر بخشهای مرتبط، برای انجام اقدامات لازم در جهت توسعه کشور ثالث.
- با عنایت به فعالیت داشتن جایکا در ایران و ادامه همکاری ایشان با وزارت نیرو از طریق حضور کارشناس بلند مدت جایکا در شرکت مدیریت منابع آب ایران، پروژه مصوب فاز دوم اجرای مدیریت یکپارچه منابع آب در

اولین اجلاس « هم اندیشی با متخصصان علوم آب و محیط زیست » وزارت نیرو، ۱۰ اسفند ۹۶

حوضه آبریز قزل اوزن - سفیدرود برای اجرایی شدن هرچه سریعتر آن، مورد پیگیری قرار گرفته و عملیاتی گردد. بستر سازی و فراهم نمودن امکانات لازم برای عملیاتی نمودن چنین پروژه ای لازم و ضروری می باشد.

۵- مراجع

[1] The study on IWRM for sefidrud River Basin in the Islamic Republic of Iran, Nov2010

[2] <https://www.jica.go.jp/english/>

[3] <https://www.jica.go.jp/iran/farsi/office/index.html>